

Ілля Муромець і Святотор⁶⁵

Українські білини

Ой із славного із города із Муромля,
 А із того села Карачаева⁶⁶,
 Вижджає славен молодець
 та Ілля Муромець
 у чисте поле погуляти.
 Прижджає він к зелену дубови,
 Коли-то шум великий зчиняється,
 Дірова шумить,
 Сира земля тремить,
 Крик із крутих березів розливається⁶⁷.
 Не встиг Ілля Муромець на зелен дуб надивити⁶⁸,
 Коли гайнь:
 Іде богатир, сам вище лісу стонцюго;
 І не спить, не дрімає,
 Головою хмарн упирає,
 К зелену дубу під їжджає,
 Білополюнине шатро розкидав.
 Виходить ізвільть жона богатирська,
 Такої красуні
 На білому світі ніхто не видав,
 Не чував:
 Очи — ясною сокода,
 Брови — горного собола,
 Росту високого,
 Стану гордопипшого.
 Як вишла вона із торби,
 Застежала вона стіа скатерті білою,
 Заставила вона їства

СТАВ

СОБОЛ

⁶⁵ Вір з репертуару кобзаря З.Шукала. Заглом, білини бинавка до однойменної білини російської традиції, але там нема розповіді про Святоторову жінку, а тут є. Дві дослідники цей мотив надзвичайно цікавили.

⁶⁶ Виходить, що зустріч відбулася на дорозі між Муромом та Черніговом. З іншого боку, такий захід піснє традиційний і часто проктавмає до білини мешаїчю. Імовірно зустріч зі Святотором — одна з пригод Іллі Муромця піснє його виліду з Києва.

⁶⁷ Тобто відбивається думою.

⁶⁸ Наказити — вилітти. Ілля зі ступах виліз на дуба.

Золоте слово, Великий Юмекенко

Та питва усякії,
 Пообідав Святотор-богатир
 Та пішов у шатро відпочивать.
 Тут богатир спить засинає,
 А красуня його богатирська
 У чисте поле гулять виходжає⁶⁹.
 Як угаєділа вона Іллю на зелен дубі,
 Так такими словами стіха промовляє:
 "Ой уже ти славен добрий молодець,
 Зійди ти з зелен дуба,
 Зійди та любов із мною сотвори.
 А коли не зійдеш,
 Святотора-богатиря розбужу
 І йому скажу,
 Що ти мене насилу у буда увів,
 Мене молодюю із розуму зів,
 Тоді ж його меч,
 А твоя голова з плеч.
 Та тоді Ілля Муромець думав-гудав:
 "З бабою не розговорнився,
 З Святотором не зміришся!"
 Так тоді з зелен дуба ізходжає,
 До красуні наближав,
 Як би і любов із нею учиняв.
 Взяла красуня Іллю за ручку білою
 Та й пішла із ним у Святоторову гнібоку торбу
 Почувати.

МОНЕ РАД

⁶⁹ Заглом мотив про богатирку, яка жаждже чоловіка — це мотив, про який вже не раз буда мова. Зв'язок Святотора із богатиркою дає нам змогу своєрідно осмислити старіших богатирів, давніших. Коли так, то Святотор міг у свій час символічно репрезентувати народ голя, власне, остягів. На князів II століття нашого сріа голя Може, тому Святотор має таку "свагу" назву, бо остяги ще в IV столітті приймали християнство. Наприклад, цього ж століття вони ввійшли до складу Руського Союзу. Імуні роману якого в середині V століття вони ввійшли до складу Руського Союзу. Саме в IV столітті, за відомостями тогочасного історика Йорнарта, готський цар Ермандарк показав на смерть жінку Сунельду (Аміль), сестру Сара і Амьки (Кия). Здається, білини оповідає про як таку історію, а це завжди звикнення на українні остягів, та місці яких з'являлися руси-українці (до речі, "антї" в переказі з санскриту означають "кравці" — "тї, що у крані", українці), що їх і представляє Ілля Муромець.

ІРАНИК

Ой рано-порано
Святогор із сну прокидався,
На білі ноги вставав,
Ворон-кони богатирського сїдав,
К Святим Горам виїжджав.
Тоді-то його кінь став спотикатися,
По кодна в сирю землю втрудаєти,
До Святогора по-Акодьському словами промовляєти:
"Возив я тебе, Святогоре-богатирю,
Та ще й богатиревчу жону твою,
А тепер пристаю возити жону богатирськую
Та ще двох богатирів —
Не дивниця мені спотикатися".
Тоді-то витиг Святогор
Імаю Муромця із глибокої торби,
Став його розпитувати,

КЛОУТЯТ
ЗАРАДАТ

як він туди потрапав.
Став тоді йому Імаю Муромець
По ширості правду все казати.
Ой тоді ж Святогор жону свою з кармана⁷⁶ витягав,
Буйнуго голову на потягу звіру-птиці лишав,
А з Імаю Муромцем побратався,
Хрестами обмінявся.

ЗАСОВНИК
РОСТЄСТИЛО

ТАЦЕНТ
РАКЕВ
Всім хистам богатирським навчав.
Стали вони к Святим Горам підїжджати,
Стали вони велику домовину забачати,
А на тій домовині
Напис написано:
"Кому приречено
У црою домовину лігти,
Той у ню і аже".

Ай Імаю Муромець у труну —
Заведлика, заширока золота труна для Імаю.
Ай Святогор у домовину
Та до Імаю Муромця словами промовляє:
"Домовина точно для мене влад,

Візьми верх та закрій мене
У домовині".

Промовить Імаю Муромець:
"А уже не мені тебе, старшого брата,
У домовині закрявати,
Не час-пора жартувати,
Либонь, сам захотів
Сам себе похоронити?"
Узяв Святогор верх
Та й сам закрив домовину.
Як тільки захоче її знову підняти,
Аж ніяк не може.

КОУСТЕК

Імаю Муромець хоч як намагався
Також кришку,
Також верху домовинного не підніме,
Сиди богатирської не вистаєє.
Промовив Святогор із домовини:
"Візьми, брате мій,
Меч-кадинець⁷⁷
Та удар упоперек верху домовини".
Хоче Імаю меч-кадинець підняти,
Та ніяк не може.

СКІРКУ

Каже Святогор:
"Нахмиснь, Імаю, до домовини,
До маленької щідини,
Я дихну на тебе духом богатирським.
Тоді-то Імаю духу богатирського
Утрое прибуло.
Меч-кадинець підймає,
По домовині
По верху упоперек
Утривч ударяє.
Де ударить,
Лекри силляються,
Золотий обруч виростає,
Домовину іще,
Домовину іще шдильніше закриває.

⁷⁶ В білліні російської традиції Імаю вищається не в торбі, а в кишені. Тут же співак уживає весь час "торба", а в црому разі згадав і кишеню.

⁷⁷ Меч-кадинець — меч, що вмищується у щілину.

Знову промовить Святогор
Іаї Муромцю:

"Припади шче раз к домовині,
Я тобі всю силу богатырську
Вихну".

На те йому Іамя Муромець відповідає:

"Не подобенство, старший брате,
Більше сили набувати,
Бо сира земля не понесе".

Каже Святогор-богатыр:

"Добре ти, молодший брате, учинив,
Дунув би я на тебе мертвим духом,
Мертвям тоді б тобі прийшлося
Поруч мене лежати.

А тепер прощай. **SVDHEM**

Мого меча-кавалінця собі май,
А мого доброго коня
Богатырського

До моєї могилы прив'язи.

Нікому ним, крім мене, не володіти".

Тут прощанся Іамя із Святогором —

Принішов Святогору кінець.

Відав Іамя Муромець Святогорів меч-кавалінця,

До боку чинив. **ДОТКНУТИ SE**

У чисте поле виїжджав.

К тому городу столычному Києву
Виїжджав,

К даскавому князю Володиміру.

Про Святогора тепер славу співзвють.

Іамя Муромцю славу віддають

По всім землям,

По всім ордам

Та по всім давнім сторонам, **2 СНАТЯДА**

Однині і довіки,

А вам на мноті аїта!

Іамя Мурин⁷²

*Каждя про те, що чоловік має одного сина і
він не ходить на ногах сорок п'ять тил, поплив
був богатырем*

Дав чоловік і не мав дітей, лиш одного сина, і той син не ходив
на ногах черок п'ять тил. Але старі одного часу пішли в поле,
і до нього прохочить Господь і святи Петро і Павло⁷³. Господь
каже:

— Встань, Іамя Мурине, і дай нам чого напиться з кохери!

— Коли ж не можу встаті! Мені вже сорок п'ять тил, та
и не ходжу на своїх ногах.

Господь дав йому напичку і каже:

— Над! На тій напичці важся, то встанеш.

Він взяв, на тій напичці став,

Приніс з кохери напичку.

Господь каже: "Ану-но, Іамя Мурин,
Сам той напій випий!"

А він як потягнув — і все за раз випив.

Господь каже: "Ходи тепер зо мною надвір".

Виніши надвір, дивяться:

Така скада, що трудно оком зрянути.

А Господь каже: "Ану-но попробуйся з тою скамою!"
Він як взяв тую скаму,

Три рази дерекнув!

Господь повідає:

"Що ти тепер, Іамя Мурин, думаєш?"

— От тоє думаю,

Що якби мені був слуп⁷⁴ заміний,

⁷² Бувши дійшла до нас у фєрмі прозовної казки.

Це ушкальня нам'ятка, бо об'єднує в один твір усі білліни про Іамя Муромця,
про що робить він завжди великого дяку про Іамя Муромця української традиції,
чого німа в традиції російській.

⁷³ Тут вилізан текст пов'язаний з народним апокаліптично-апокрифом про мандрю
Ісуса Христа та його апостолів Петра і Павла. В білліні російській традиції
місто здійснює вінчунувати казани перекони — переважає, яких українська традиція
не знає.

⁷⁴ Шлюп — бариланце.

⁷⁵ Слуп — палиця, шпатель, кол.